

**Попередні висновки КВУ
щодо оцінки ходу виборчого процесу
на позачергових виборах народних
депутатів 21 липня 2019 року**

Закон про вибори

Позачергові вибори народних депутатів 21 липня 2019 року проводитимуться на основі Закону «Про вибори народних депутатів України», прийнятого 17 листопада 2011 року. Після проведення позачергових виборів народних депутатів 26 жовтня 2014 року до Закону було внесено ряд змін, які будуть вперше застосовані під час цієї виборчої кампанії. Щодо характеру нововведень, то вони не передбачають безпосередніх змін у діючу виборчу систему, а переважно направлені на врегулювання організаційних питань щодо підготовки виборчого процесу, а також фінансування виборчих кампаній. **Загалом після останніх парламентських виборів 2014 року зміни до закону про вибори вносилися 8 разів.**

8 жовтня 2015 року Верховна Рада прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції», яким серед іншого було внесено зміни до Закону «Про вибори народних депутатів України». Зміни стосувалися фінансування виборчих кампаній. Зокрема, в частині встановлення максимального розміру виборчих фондів кандидатів та політичних партій, визначення категорій осіб, яким заборонено вносити добровільні внески до виборчих фондів, доповнення списку державних органів, відповідальних за перевірку фінансової звітності кандидатів і партій (мова йде про Національне агентство з питань запобігання корупції). В цілому КВУ позитивно оцінює відповідні зміни до виборчого законодавства, оскільки вони відповідають базовим міжнародним стандартам щодо фінансування виборчих кампаній і покликані зменшити рівень політичної корупції на виборах. Важливим кроком стало те, що норми Закону «Про вибори народних депутатів України» в частині фінансування виборчих кампаній було узгоджено із Законом «Про політичні партії в Україні», що сприяє однаковому застосуванню виборчого законодавства.

При цьому законом від 8 жовтня 2015 року було встановлено ряд абсолютно нових для України норм, пов'язаних із фінансовим аспектом виборів. Зокрема, **запроваджено механізм відшкодування витрат політичної партії, пов'язаних з фінансуванням її передвиборної агітації на виборах народних депутатів України.** Відповідно до нього політична партія має право на відшкодування витрат, пов'язаних з фінансуванням своєї передвиборної агітації на виборах народних депутатів України, якщо на останніх чергових або позачергових виборах народних депутатів України така партія взяла участь у розподілі депутатських мандатів. Відшкодування витрат, пов'язаних з фінансуванням передвиборної агітації політичної партії на виборах народних депутатів України, здійснюється у розмірі фактично здійснених політичною партією витрат, але не більше максимального розміру виборчого фонду політичної партії, кандидати у народні депутати України від якої зареєстровані у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі, встановленого

Законом України "Про вибори народних депутатів України". Така практика буде використовуватися в Україні вперше саме за результатами виборів 21 липня 2019 року.

Останні зміни до Закону «Про вибори народних депутатів України» було внесено 7 лютого 2019 року. Ними визначалися категорії осіб, які не можуть бути офіційними спостерігачами. Так, Верховна Рада встановила, що офіційним спостерігачем від іноземних держав, міжнародних організацій не може бути: 1) особа, яка є громадянином (підданим) держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом; 2) особа, пропозиції стосовно якої ініційовано або внесено державою, визнаною Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом".

На думку КВУ Закон «Про вибори народних депутатів України», за умови його належного застосування, в цілому дозволяє провести вибори у відповідності до міжнародних стандартів, однак має ряд значних недоліків. Головним із них є збереження паралельної виборчої системи, а саме її мажоритарної складової. В умовах України мажоритарна складова на парламентських виборах сприяє використанню таких недоброчесних практик як підкуп виборців та адміністративний ресурс. Відносно невеликий розмір виборчих округів спрощує використання різних механізмів підкупу громадян з боку недоброчесних кандидатів, які мають відповідні фінансові ресурси. Моніторинг КВУ під час останніх виборчих кампаній засвідчив, що саме на мажоритарних округах фіксується більшість порушень виборчого законодавства, пов'язаних із використанням недоброчесних технологій. Попри публічну критику «мажоритарки» з боку майже всіх основних політичних сил в Україні, Верховна Рада так і не внесла відповідні зміни до законодавства, а тому вибори відбудуться на основі паралельної (т. зв. змішаної) виборчої системи.

Щодо пропорційної складової виборчої системи, то варто відзначити, що в Україні встановлено 5% виборчий бар'єр. Раніше КВУ зазначав, що такий бар'єр є зависоким і ускладнює потрапляння в парламент нових політичних сил, які не мають значних фінансових ресурсів і медійної впізнаваності серед громадян.

КВУ відзначає, що конституційність окремих положень закону про вибори є сумнівною. Зокрема, щодо позбавлення права голосу за мажоритарним компонентом виборчої системи осіб, які проживають або перебувають за кордоном чи змінили місце голосування без зміни виборчої адреси.

Діяльність ЦВК та ОВК

Позачергові вибори були призначені відповідно до Указу Президента України №303/2019 від 21 травня 2019 року «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів». Указ набрав чинності в день його опублікування, 23 травня 2019 року. Виборчий процес розпочався 24 травня 2019 року. Указ Президент став предметом розгляду

Конституційного Суду України після відповідного звернення. КСУ визнав указ конституційним, підтвердивши дату виборів – 21 липня.

Внаслідок окупації окремих частин території України Російською Федерацією позачергові вибори народних депутатів 21 липня 2019 року відбудуться не на всій території України. Загалом вибори заплановані в 199 одномандатних виборчих округах, які не включають в себе територію АР Крим та окуповані частини Донецької та Луганської областей України.

КВУ в цілому позитивно оцінює діяльність Центральної виборчої комісії щодо організації виборчого процесу. Упродовж травня-червня ЦВК проводила діяльність із реєстрації кандидатів в народні депутати, утворення окружних виборчих комісій, надання дозволу громадським організаціям на спостереження за виборами, надання роз'яснень щодо виборчого законодавства. Станом на 24 червня ЦВК було прийнято понад 350 Постанов, що стосувалися організації виборчого процесу.

Серед іншого ЦВК було прийнято рішення щодо спрощення процедури зміни місця голосування без зміни виборчої адреси. Так, відповідно до Постанови ЦВК №910 від 29 травня 2019 року було внесено зміни до Постанови ЦВК №893 «Про забезпечення тимчасової зміни місця голосування виборця без зміни його виборчої адреси», відповідно до яких виборцям більше не потрібно додавати до заяви про тимчасову зміну місця голосування документи, які підтверджують потребу в такій зміні. КВУ позитивно оцінює рішення Центрвиборчкому. Раніше в громадян регулярно виникали непорозуміння з відділами ведення реєстру виборців щодо надання документів, які підтверджують потребу в зміні місця голосування. Зокрема, щодо того, які саме документи можна вважати такими, що підтверджують цю потребу і можуть бути прийняті відділами реєстру виборців (наприклад, чи є такими документами довідки від фізичних осіб-підприємців).

Проблемним аспектом організації виборчого процесу, як і на виборах Президента України 31 березня 2019 року, стала неузгодженість законодавства про вибори із законодавством про публічні закупівлі. 24 травня ЦВК було прийнято Постанову №897 «Про звернення до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо врегулювання питань здійснення публічних закупівель для належного забезпечення організації підготовки та проведення виборів». У ній наголошувалося, що раніше ЦВК зверталася до Верховної Ради України щодо внесення змін до Закону України "Про публічні закупівлі" в частині непоширення положень Закону на випадки закупівлі товарів, робіт і послуг для підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні, а також для підтримки, обслуговування та модифікації Єдиної інформаційно-аналітичної системи "Вибори", однак пропозиції ЦВК враховано не було, внаслідок чого

виникла загроза зриву виборів з огляду на неможливість ЦВК своєчасно і без порушення закону забезпечити виготовлення виборчих бюлетень та виконати деякі інші вимоги виборчого законодавства. 27 травня Комітет виборців України також закликав ВРУ ухвалити зміни до закону «Про публічні закупівлі», якими узгодити виборче законодавством із законодавством про публічні закупівлі. На думку КВУ такі зміни необхідні для належної організації виборів з боку ЦВК та окружних виборчих комісій, оскільки чинний Закон «Про публічні закупівлі» не враховує специфіки проведення закупівель під час виборчого процесу. Зокрема, варто враховувати, що виборчий процес із позачергових виборів є швидкоплиним за своєю суттю, що впливає на спроможність комісій здійснювати закупівлі відповідно до чинного законодавства. Верховною Радою України відповідних законодавчих змін прийнято не було. Натомість, на початку червня Міністерство економічного розвитку України дозволило ЦВК укладати прямі договори для підготовки до позачергових парламентських виборів, тимчасово розбиваючи великі закупівлі на малі та можливістю укладати прямі договори без оголошення тендеру, що має вирішити проблему із закупівлями.

Окружні виборчі комісії було утворено ЦВК у строк (до 31 травня) та у відповідності до вимог чинного законодавства. З огляду на те, що вибори є позачерговими та відбуваються у скорочені строки подання щодо кандидатур до складу окружних виборчих комісій могли бути внесені лише такими двома суб'єктами: партіями, депутатські фракції яких зареєстровані в Апараті Верховної Ради України поточного скликання, а також партіями-суб'єктами виборчого процесу, кандидати у депутати від яких були зареєстровані у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі на позачергових виборах народних депутатів України 26 жовтня 2014 року.

Усі 199 ОВК було сформовано в максимальному складі – по 18 осіб. Всього до їх складу увійшло 3 582 особи. Членів комісій було визначено з урахуванням обов'язкового включення кандидатур до складу окружних виборчих комісій та із застосуванням механізму жеребкування як це передбачено чинним законодавством. З огляду на такий механізм формування комісій найбільше представництво в них отримали парламентські політичні партії, оскільки вони могли отримати по 2 особи в комісіях (1 – автоматично після подачі кандидатури як парламентська партія, 2 – шляхом жеребкування). Таким чином найбільше представництво в ОВК отримали БПП «Солідарність», Радикальна партія Олега Ляшка, «Народний Фронт», «Батьківщина» (понад 300 членів комісій), «Опозиційний блок» і «Самопоміч». За оцінкою КВУ процедура розподілу керівних посад в комісіях, яку здійснює ЦВК, відбулася із дотриманням вимог чинного законодавства. Перші засідання ОВК відбулися у відповідності до норм чинного законодавства.

Висування кандидатів

Висування кандидатів політичними партіями в основному було проведено 8-10 червня, тобто, в останні дні перед закінчення цієї процедури. Відповідно до Закону останнім строком для висування кандидатів у народні депутати України політичними партіями було визначено 10 червня. Затримки із проведенням з'їздів партій могли бути пов'язані із пошуком кандидатів, які можуть увійти до виборчих списків, а також із очікуванням на рішення Конституційного суду України щодо конституційному розпуску Верховної Ради.

Традиційно підготовка списків кандидатів більшості політичних партій здійснювалася в закритому режимі та без належного обговорення з боку громадськості. Попри фактичну закритість інформації про списки більшості партій політичні сили робили наголос на своїй відкритості перед громадськістю. Також варто врахувати, що закон не встановлює обов'язкових вимог щодо проведення з'їздів політичних партій, лише вказуючи, що «висування кандидатів, формування та затвердження виборчого списку кандидатів у депутати від партії у загальнодержавному окрузі та висування кандидатів у депутати від партії в одномандатних округах здійснюється партією на з'їзді (зборах, конференції) у порядку, встановленому статутом партії».

Особливістю цієї кампанії стало те, що низка політичних сил публічно висловили готовність вносити зміни до своїх виборчих списків у разі отримання інформації про недоброчесність кандидатів, включених до їх списків. З одного боку, такий підхід свідчить про готовність політичних партій до конструктивного діалогу з громадськістю та виборцями. З іншого боку, вказує на проблему якісного наповнення виборчих списків партій, внаслідок чого до списків потрапляли неперевірені партією особи. Так, політична партія «Голос» повідомила, що відмовляється від висування двох кандидатів, щодо яких було надано інформацію від ЗМІ, яка вказує, що попередня діяльність цих осіб не відповідає критеріям партії. У політичній партії «Слуга народу» також ініціювали процедуру «постпраймеріз», що передбачає виключення зі затвердженого списку партії кандидатів у разі їх недоброчесності. **Варто відзначити, що процедура виключення кандидатів із виборчого списку партії після проведеного з'їзду є нерегульованою.** Політичні партії публічно не повідомляли про нові з'їзди щодо внесення змін та затвердження нового виборчого списку. При цьому останнім днем висування кандидатів у народні депутати України політичними партіями встановлено 10 червня, тоді як партії повідомляли про зміни в списках партій вже після цієї дати.

Ще однією особливістю кампанії стало те, що політичні партії публічно представили не весь список кандидатів відразу, а лише його частину. До прикладу, партія «Батьківщина» після проведення з'їзду представила лише ТОП 5 виборчого списку, партія «Європейська солідарність» - ТОП 10, «Українська стратегія Гройсмана» – ТОП 10. Така ситуація дозволяє припустити, що

політичні партії змінювали виборчі списки в ручному режимі та, можливо, не мали остаточних списків на момент проведення з'їздів.

Станом на 25 червня ЦВК зареєструвала 2674 кандидати в народні депутати, включених до виборчих списків 21 політичної партії, в загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі, а також 3171 кандидата в одномандатних виборчих округах.

ЦВК було повідомлено про реєстрацію виборчих списків 21 політичної партії, що складає близько 6% від загальної кількості політичних в Україні (всього в Україні – 352 політичні партії). **Таким чином 94% українських партій участі у парламентських виборах у багатомандатному окрузі не беруть.** Для порівняння: участь в парламентських виборах у багатомандатному окрузі 2014 року брали 29 політичних партій, виборах 2012 року – 22 політичні партії.

Всього кількість партій-суб'єктів виборчого процесу на виборах 21 липня складає 65 політичних сил. Це ті політичні партії, які висувають кандидатів як по багатомандатному, так і по одномандатних округах.

Відповідно до ч. 1 ст. 24 Закону «Про політичні партії в Україні» у разі невисування політичною партією своїх кандидатів по виборах Президента України та виборах народних депутатів України протягом десяти років орган, який зареєстрував політичну партію, має звернутися до суду з поданням про анулювання реєстраційного свідоцтва.

У виборчих списках партій 25% кандидатів або кожен четвертий є безпартійним. Не є членами партій, від яких висуваються, 666 кандидатів із загальом 2674. Серед політичних сил найбільше безпартійних кандидатів у політичної партії «Партія Шарія» (69% безпартійні), «Слуги народу» (57%), ВО «Факел» (54%), «Опозиційний блок» (48%), «Голос» (48%). Натомість, жодного безпартійного кандидата немає у виборчому списку партії «Сила людей».

Низка політичних партій на етапі формування виборчих списків озвучили публічні позиції щодо відмови від залучення в якості кандидатів чинних народних депутатів України. Із виборчих списків 21 політичної партії чинні народні депутати присутні в списках 11 політичних сил. **Всього в списках партій балотується 115 чинних народних депутатів.** Найбільше чинних нардепів висунуто партією «Європейська солідарність» - 21 кандидат є чинним народним депутатом. На другому місці – «Батьківщина» (17 кандидатів), третьому – Радикальна партія Олега Ляшка (16 кандидатів). Також 15 чинних нардепів у списку «Опозиційної платформи – За життя», 12 – у списку «Опозиційного блоку», 12 – у списку «Української стратегії Гройсмана», 11 – «Самопоміч», 6 – в партії «Сила і честь», 3 – у ВО «Свобода», по 1 – в «Силі людей» та «Громадянській позиції».

Ведення агітації

Виборча кампанія в одномандатних округах де-факто розпочалася ще до офіційної реєстрації кандидатів у народні депутати. Наприкінці травня, після призначення позачергових виборів, КВУ фіксував значну активність з боку потенційних кандидатів у народні депутати, що проявлялася у роздачі від їх імені товарів та послуг для виборців. Така діяльність проводилася і раніше, однак після оголошення виборів, подібні випадки виникали частіше.

Серед ТОП 5 найбільш поширених технологій, що використовуються в одномандатних округах:

1. Надання подарунків для закладів шкільної та дошкільної освіти.

Це включає роздачу пакунків із солодощами з нагоди свят, проведення в закладах освіти ремонтних робіт, закупівлю комп'ютерної та іншої техніки тощо. До прикладу, 1 червня, під час святкових заходів, приурочених до Міжнародного Дня захисту дітей, народні депутати України, місцеві осередки політичних партій, потенційні кандидати в мажоритарних округах влаштовували масову роздачу товарів та послуг і широко висвітлювали таку діяльність у ЗМІ. Найпоширеніші факти перевиборної благодійності – влаштування свят та екскурсій, надання комп'ютерної техніки та інших цінних подарунків для закладів освіти, роздача грошових коштів для учнів та вчителів. Зокрема, народний депутат Олесь Довгий організував дитячо-юнацький фестиваль "Барви рідної землі". Благодійний фонд народного депутата Станіслава Березкіна привітав учасників дитячо-юнацького центру "Юність" на Кропивниччині новими сценічними костюмами. Також було організовано виставу обласного театру ляльок для 300 дітей. Від імені благодійного фонду Юрія Дерев'янка кращі учні та вчителі Рожнівської ОТГ отримали грошові нагороди розміром від 500 до 2000 гривень.

2. Організація шоу, концертних програм, спортивних змагань.

За оцінкою КВУ щонайменше 15 українських виконавців брали участь в розважальних агітаційних заходах на підтримку певних політичних партій чи кандидатів упродовж червня 2019 р. До прикладу, в Одесі під час заходів, організованих партією «Довіряй ділам», виступали українські співаки Макс Барських та Ірина Білик. На Полтавщині (м. Карлівка) на початку червня відбувся захід потенційного кандидата в народні депутати А. Вітка, який супроводжувався концертом музичного гурту «Дзідзьо». Благодійний фонд родини Розенблат (Борис Розенблат є чинним народним депутатом) оголосив конкурс в соціальних мережах, в ході якого 5 переможців отримали по два квитки на концерт на підтримку поранених воїнів АТО. Серед анонсованих співаків: О. Пономарьов, СКАЙ, Оля Цибульська та ін. В ОВО №95 (Київська обл.) за підтримки В. Карплюка організовано спортивні змагання із шахів, а в Хмельницькій області за підтримки громадської організації «За конкретні справи» (назва якої ідентична назві політичної партії, лідером якої є народний депутат

Олександр Герега) було організовано загальнообласний проект «Спартакіада Поділля», переможці якого отримали можливість протягом шести днів відпочивати на березі Чорного моря.

3. Роздача безкоштовних товарів та надання послуг виборцям.

Серед іншого за підтримки місцевих політиків та кандидатів в народні депутати відбувається роздача продуктових наборів для громадян, надаються безкоштовні набори медикаментів і проводиться роздача грошових стипендій для школярів. Також за підтримки кандидатів організовуються безкоштовні туристичні поїздки, проводяться медичні огляди громадян та надається пряма грошова допомога для релігійних храмів. Серед іншого роздача безкоштовних товарів та надання послуг виборцям відбувається під час заходів, приурочених до святкових дат (день міста, села, храмові свята тощо). Так, у Харкові поліція відкрила кримінальне провадження за фактом підкупу виборців, а саме роздачі для жителів міста коробок з ліками від імені одного з кандидатів. За ініціативи благодійного фонду Сергія Пашинського (Сергій Пашинський – народний депутат) для жителів м. Коростеня Житомирської області було організовано творчий конкурс: «Якби я був мером», в ході якого розігрувалися цінні призи: ноутбук, смартфон і портативний акумулятор (конкурс триватиме до 29 червня).

4. Участь потенційних та зареєстрованих кандидатів в народні депутати у відкритті соціальних об'єктів, які фінансуються місцевою владою.

5. Звітування з боку місцевих політиків про т. зв. «добрі справи».

Це включає поширення інформації щодо кількості коштів, які політикам вдалося залучити на свої округи за час роботи народними депутатами, повідомлення про об'єкти, які були збудовані чи відремонтовані за кошти кандидатів або ж за їх сприяння (школи, дитячі садки, лікарні, ФАПи, відкриття артезіанських скважин), поширення інформації про благодійність кандидатів, що включає надання допомоги для соціально незахищених верств населення (пенсіонерів, багатодітних сімей тощо). До прикладу, у Рівненській області депутат Рівненської міської ради від ВО «Батьківщина», кандидат у депутати до Верховної Ради Олександр Курсик під час виборчої кампанії організував для літніх людей Рівного безкоштовні екскурсійні поїздки по туристичних місцях Рівненщини.

Натомість, кандидатами майже не використовується така форма агітації як безпосередні зустрічі із громадянами.

На відміну від попередніх парламентських виборів **однією з найпоширеніших форм агітації на виборах 21 липня стало проведення концертів на підтримку політичних сил чи окремих кандидатів в народні депутати.** Так, студія «Квартал 95», діяльність якої асоціюється із Президентом України Володимиром Зеленським, анонсувала серію музично-гумористичних концертів в 19 містах України (концерти заплановані із 29 червня по 16 липня). Також в регіонах

України відбуваються концерти гурту «Океан Ельзи, лідером якої є Святослав Вакарчук, який очолює виборчий список політичної партії «Голос» (18 червня такий концерт відбувся в Львові). Лідер Аграрної партії України Михайло Поплавський розмістив рекламу своїх майбутніх концертів, які відбудуться вже по завершенню виборів.

КВУ наголошує, що відповідно до ч. 2 ст. 68 Закону проведення концертів є однією з форм передвиборчої агітації. Згідно із ч. 1 ст. 68 Закону передвиборна агітація - це здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного кандидата у депутати або партію - суб'єкта виборчого процесу. Таким чином, наявність під час проведення концерту політичної символіки партії чи кандидата, обговорення положень їх передвиборчих програм або ж прямі заклики голосувати за чи проти мають розглядатися як діяльність, що спонукає виборців голосувати за певного кандидата, а, отже, є агітацією.

З огляду на це така концертна діяльність має відбуватися з урахуванням обмежень виборчого законодавства. Зокрема, фінансуватися із виборчого фонду партії чи кандидата. Відповідно до ч. 6 ст. 68 Закону передвиборна агітація здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на забезпечення ведення передвиборної агітації, коштів виборчих фондів партій, кандидатів у депутати в одномандатних округах. Використання власних коштів партій, кандидатів у депутати чи коштів з інших джерел для проведення передвиборної агітації, у тому числі з ініціативи виборців, забороняється.

Також варто враховувати, що безкоштовна роздача громадянам квитків на концерт від імені партії чи кандидата за умови, що така партія чи кандидат не мають безпосереднього відношення до організації та фінансування заходу, а вартість такого квитка перевищує три відсотки розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (понад 58 грн.) і його роздача виборцям супроводжується закликами до вчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ними свого виборчого права або права голосу може розглядатися як підкуп виборців у розумінні ст. 160 Кримінального Кодексу України.

Як одну з проблем виборчого процесу КВУ відзначає масову реєстрацію в одномандатних округах т. зв. кандидатів-клонів. Це особи, які мають однакові прізвища, іноді імена і по-батькові із рейтинговими кандидатами і беруть участь у виборах з метою відтягування голосів виборців на свою користь.

Особливістю цих виборів стала масова реєстрація в одномандатних округах кандидатів-клонів партії «Слуга народу». Такі особи балотуються як самовисуванці, але при цьому в основних відомостях про себе зазначають, що вони є представниками громадських організацій, благодійних фондів, приватних підприємств із назвою «Слуга народу». В ОВО №37 (Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг) зареєстровано відразу 5 кандидатів-самовисуванців, які

використовують бренд «Слуги народу». Це Грижук В. В. (Громадський рух "Слуга Народу"), Кравченко А. В. (Громадська організація "Громадський рух "Слуга Народу"), Приходько П. О. (ПП "ЗЕ! Слуга Народу"), Рябовол О. О. (Громадська організація "Слуга для народу"), Товкун А. В. (приватне підприємство "ЗЕ! Слуга народа"). При цьому усі п'ятеро – безпартійні. В ОВО №146 (Полтавська область) зареєстровано трьох кандидатів-самовисуванців, які використовують бренд «Слуги народу». Це Дедюрін В. М. (представляє приватне підприємство "Слуга народа»), Дроздова І. В. (приватне підприємство "ЗЕ! Слуга народу!"), Кузьмін К. В. (приватне підприємство "Слуга народа!"). Усі трое офіційно є безпартійними. Така ж ситуація в ОВО №94 (Київська область), де три різні особи вказують, що пов'язані із брендом «Слуги народу». Це Дубинський В. В. ("ПП "Слуга народу"), Дубинський М. М. ("ПП "Слуга народу"), Новосельцев Ж. В. (громадська організація "Слуга народу"). Усі безпартійні. В ОВО №95 (Київська область) зареєстровано кандидата Горобець Д. І., який балотується шляхом самовисування, але при цьому у відомостях щодо кандидата зазначено, що він представляє благодійну організацію «Слуга народу». В ОВО №137 (Одеська область) балотується шляхом самовисування Маланін О. Ю., який представляє благодійний фонд "Слуга народу".

За оцінкою КВУ подібні спекуляції вводять виборців в оману, оскільки громадяни можуть не розрізняти кандидатів, висунутих партією «Слуга народу» та кандидатів-самовисуванців, які вказують в автобіографіях, що вони є представниками громадських організацій, благодійних фондів, приватних підприємств із такою ж назвою. Це також може призвести до помилок громадян під час заповнення виборчих бюлетенів. Відповідно до ч. 4 ст. 80 Закону «Про вибори народних депутатів України» у виборчому бюлетені для голосування в ОВО зазначаються в алфавітному порядку прізвища, власні імена та по батькові зареєстрованих у цьому окрузі кандидатів у депутати з відомостями про рік народження, освіту, посаду (заняття), місце роботи, місце проживання, партійність, а також суб'єкт висування кожного кандидата. **На думку КВУ для уникнення маніпуляцій із прізвищами кандидатів для голосування в одномандатних округах доцільно було б передбачити, що прізвища кандидатів розміщуються не лише в алфавітному порядку, але й із відповідними номерами в списку кандидатів, які визначаються шляхом жеребкування.** Такі новації не передбачені чинним законодавством, однак вони можуть значно спростити процедуру ідентифікації потрібного кандидата з боку виборців.